

AKTUÁLNÍ TRENDY PŘÍSTUPU K INTELEKTUÁLNÍMU KAPITÁLU V OBLASTI POŠTOVNÍCH SLUŽEB: LITERÁRNÍ REŠERŠE

Dalibor Gottwald¹, Libor Švadlenka²

Abstrakt: Článek se zabývá problematikou intelektuálního kapitálu, a to konkrétně z pohledu aktuálních vědeckých prací, jež jsou publikovány v předních světových databázích. Obsah článku spočívá v obecném vymezení oblasti intelektuálního kapitálu – všech jeho sub-oblastí s následným hlubším zaměřením na sektor poštovních služeb. Hlavní cíl článku spočívá ve vymezení aktuálních trendů v oblasti přístupu k intelektuálnímu kapitálu, a to na základě provedené literární rešerše.

Klíčová slova: intelektuální kapitál, lidský kapitál, poštovní služby.

1 Úvod

Problematika intelektuálního kapitálu je v současné době velmi diskutované téma a to ve všech odvětvích národního hospodářství. Diskuze jsou vyústěním situace, kdy oblast intelektuálního kapitálu je v současné době považována za jeden z klíčových nástrojů, který pomáhá překonávat výzvy spojené se současným tržním prostředím. Tyto výzvy jsou důsledkem vývoje tržního prostředí, jež lze aktuálně označit za turbulentní, tzn. prostředí dynamické, prostřední bez možnosti přesné predikce budoucího vývoje, prostředí ovlivněné globalizací, prostředí částečně liberalizované. Jednou z oblastí, která má v posledních letech zásadní vliv na

¹ Ing. Dalibor Gottwald, Univerzita Pardubice, Dopravní fakulta Jana Pernera, Katedra dopravního managementu, marketingu a logistiky, Studentská 95, 532 10 Pardubice, Česká republika, tel.: +420 466 226 385, E-mail: dalibor.gottwald@student.upce.cz

² Doc. Ing. Libor Švadlenka, Ph.D., Univerzita Pardubice, Dopravní fakulta Jana Pernera, Katedra dopravního managementu, marketingu a logistiky, Studentská 95, 532 10 Pardubice, Česká republika, tel.: +420 466 116 375, E-mail: libor.svadlenka@upce.cz

efektivní fungování podniků³ v takovémto prostředí, je právě oblast intelektuálního kapitálu.

Oblast intelektuálního kapitálu se etablovala počátkem 60. let 20. století, což právě ve vztahu k turbulentnímu tržnímu prostředí vyústilo v relativní rozříštěnost její metodologie. Roztříštěnost metodologie, respektive nejednotnost přístupu k intelektuálnímu kapitálu lze přičíst také tomu, že se jedná o nástroj k řízení podniku, tzn., že její vývoj nebyl vždy opřen o etablované vědecké metody, které by zabránily inkohereci v této oblasti.

Nastavení efektivního systému řízení intelektuálního kapitálu není vždy jednoduchým úkolem, a to zejména z důvodu, že se jedná o oblast spadající do kategorie nehmotných aktiv. Nehmotná aktiva každého podniku jsou již sama ze své povahy řízena složitě (v mnoha případech není jednoduché přesné vyjádření ukazatelů, které je nutné sledovat pro dosažení žádoucího stavu), a proto je nutné sledovat aktuální vývojové trendy v dané oblasti, a na základě těchto znalostí pak vycházet v rámci nastavení systému řízení intelektuálního kapitálu v každém podniku (Sullivan a Sullivan, 2000; Martins a Lopes, 2015). Tyto trendy je nutné pozorovat ze dvou perspektiv. Konkrétně z perspektivy samotných podniků, tzn. neustále analyzovat přístupy k řízení intelektuálního kapitálu v podnicích v daném oboru. Následně pak také z perspektivy celospolečenské, která spočívá v analýze aktuálních fenoménů (úroveň vzdělání, sociální klima, ekonomická úroveň státu atd.) jež mají zásadní vliv na fungování společností⁴ (Secundo et al., 2014; Cunha et al., 2015). Důsledná analýza přístupu k intelektuálnímu kapitálu z těchto dvou perspektiv pomáhá překonat zmiňovanou inkohereci v této oblasti a v konečném důsledku je podkladem k získání informací, na základě kterých bude možné nastavit systém řízení intelektuálního kapitálu v konkrétním podniku (Gogan, 2014; Dalfovo et al., 2010).

S výše uvedeným vymezením se pojí i samotný cíl článku, tj. na základě literární rešerše poskytnout přehled aktuálních trendů v přístupu k intelektuálnímu kapitálu v poštovních službách. V první části se bude jednat o obecné vymezení problematiky intelektuálního kapitálu, následně pak o demonstrování aktuálních závěrů prací autorů, kteří se danou problematikou zajímají, zejména pak se zaměřením na oblast poštovních služeb.

³ Pojem podnik je chápán ve smyslu zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, tj. jako obchodní společnost.

⁴ Pojem společnost je chápán jako skupina občanů daného státu.

Přínos článku lze spatřit zejména z pohledu poskytnutí aktuálního přehledu v oblasti řešené problematiky, který vychází z prací autorů, jež jsou indexovány v předních světových vědeckých databázích.

2 Obecné vymezení intelektuálního kapitálu

Problematika intelektuálního kapitálu se v posledních desetiletích dostala do popředí zájmu nejen managementu podniků, jejichž hlavním cílem je dosahování zisku prostřednictvím uspokojování potřeb zákazníka společně se zaměřením na rozvoj zaměstnanců, a to vše v kontextu garance trvale udržitelného rozvoje podniku, ale také do popředí zájmu vědecké veřejnosti, která považuje tento nový fenomén za jeden ze základních atributů řízení podniků, potažmo celé společnosti.

Jak bylo již zmíněno v úvodu článku, z hlediska časového vymezení lze problematiku intelektuálního kapitálu datovat do období 60. let 20. století, kdy si její důležitost začali uvědomovat ekonomové, respektive další odborníci, a to především v souvislosti s rozpracováním teorie růstu. Obecnou teorii růstu rozpracovali členové tzv. Římského klubu⁵, kteří ve své zprávě, jež byla následně vydána pod názvem „The Theory of Growth“, zdůrazňují nutnost cíleného řízení ekonomického růstu (nutnost regulace hospodářského růstu), a to v kontextu reprodukce populace (Meadows et al., 1972). Další vývoj ve zkoumání teorie růstu ve vztahu k intelektuálnímu kapitálu byl zaznamenán v souvislosti s překonáním Solowova růstového modelu (Solow, 1956), kdy bylo v rámci teorie endogenního růstu (80. léta 20. století) o intelektuálním kapitálu, respektive lidském kapitálu jako sub-oblasti intelektuálního kapitálu, pojednáno jako o faktoru endogenním, tj. faktoru, který se neobjevuje náhodně, ale který musí být produkován s využitím zdrojů (Martin a Sunley, 1998).

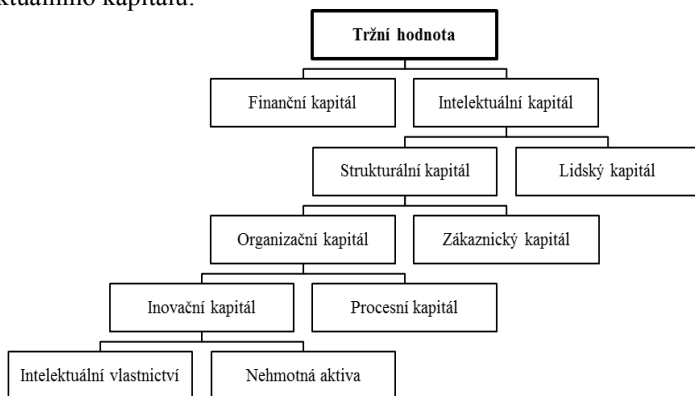
Schultz (1961) definoval lidského jedince jako jednu z forem produktivního kapitálu, který je důležitou součástí bohatství jednotlivých států. Dané vymezení se zprvu setkalo s kritikou ze strany společnosti, a to zejména z postavení jedince v uvedené definici, kdy z morálního hlediska nebylo možné lidského jedince chápat jako kapitálovou položku.

Důležitost intelektuálního kapitálu jako nástroje k zajištění trvalého růstu, a to s důrazem na jeho celospolečenský význam (respektování nových společenských

⁵ Globální think tank, který byl založen v roce 1968 především za účelem diskuze nad hrozícím nebezpečím vyčerpání přírodních zdrojů, obecně v rámci zajištění udržitelného rozvoje. Mezi současné členy Římského klubu patří např. Al Gore, Jacques Delors, jeho členem byl i Václav Havel.

konstruktů), byla zmíněna již v práci Coleman (1988), který tvrdí, že budování důvěry a loajality mezi členy určité skupiny je naprosto zásadním předpokladem pro dosažení celospolečenských cílů v jakékoli oblasti. V oblasti podniku lze význam jeho myšlenek spatřit v tezi, v níž tvrdí, že nakumulovaný sociální užitek není přínosný jen pro racionálně se chovajícího jednotlivce, ale také pro ostatní členy (zaměstnance) podniku, kteří jsou pak pozitivně ovlivněni těmito jedinci.

Pojem „přidaná hodnota podniku“, jako nástroj pro zajištění stability a růstu, je oblastí stojící v centru zájmu mnoha vědeckých prací, např. Huselid et al. (1997), Bontis (1998), Herling (2000), Zapata (2001) či Bowman a Ambrosini (2010). V rámci samotného vývoje společnosti, potažmo tržních subjektů, byly těmito nástroji zejména položky hmotného kapitálu, jako jsou např. stroje, nemovitosti, automatizované systémy atd. Během posledních desetiletí byl však jako nástroj určující hodnotu podniku, respektive nástroj, který má významný podíl na přidané hodnotě podniku etablován nehmotný kapitál, jehož součástí je intelektuální kapitál. Zkoumáním nehmotných složek majících vliv na hodnotu podniku se ve svých pracích zabývali zejména (Edvinsson a Malone, 1997), kteří také rozčlenili úrovně intelektuálního kapitálu:

Obrázek 1 Schéma pojetí intelektuálního kapitálu dle společnosti Skandia (Edvinsson a Malone 1997)⁶

⁶ Na základě obrázku 1 je patrné, že sub-oblast lidského kapitálu je jednou z klíčových sub-oblastí, která vymezuje oblast intelektuálního kapitálu. Ve vztahu k této skutečnosti je možné potvrdit trend, kdy většina studií zabývající se problematikou intelektuálního kapitálu zaměřuje svou pozornost zejména na problematiku lidského kapitálu.

Mezi další práce zabývající se zkoumáním vlivu složek nehmotných aktiv na hodnotu podniku lze zařadit práci Stewart (1998), Sudarsanam et al. (2006), Luiz a Malheiros (2009) či Zéghal a Maaloul (2010). Za moderní definici intelektuálního kapitálu lze označit vymezení, které použil Stewart (1991) - intelektuálním kapitálem rozumíme vše, o čem jsou zaměstnanci podniku přesvědčeni, že přináší konkurenční výhodu oproti ostatním podnikům na daném trhu.

Řada autorů využívá intelektuální kapitál jako nástroj k hodnocení různých integračních či vývojových tendencí. Barro (2001) uvádí, že pro hodnocení úrovně lidského kapitálu je vhodným ukazatelem hodnota vývoje hrubého domácího produktu (HDP) – koeficient růstu. Mazouch a Fischer (2011) zkoumají vliv úrovně lidského kapitálu v různých oblastech, např. ve vztahu k HDP (vztah mezi růstem vzdělání a růstem HDP), ve vztahu k individuální produktivitě práce (vývoj průměrné mzdy podle nejvyššího dosaženého vzdělání). Verbic et al. (2011) a Verbic et al. (2014) zdůrazňují důležitost lidského kapitálu, a to z hlediska jeho definování, jako hlavního endogenního růstového prvku. Brožová (2009) se problematikou lidského kapitálu zabývá z genderového pohledu – upozorňuje na bariéry využití lidského kapitálu žen. Koszerek et al. (2007) zdůrazňují, že v současném tržním prostředí je nutné v rámci hodnocení rozvoje jednotlivých trhů využívat všech nástrojů, které má současná ekonomická teorie k dispozici.

2.1 Vybrané aktuální vědecké práce z oblasti intelektuálního kapitálu

Z pohledu vědeckých prací je v současné době oblast intelektuálního kapitálu konfrontována s celou řadou dalších oblastí, respektive o intelektuálním kapitálu je pojednáváno jako o nástroji, na základě kterého lze vysvětlit určité vývojové trendy, respektive na základě kterého lze predikovat určitý vývoj. V současné době je intelektuální kapitál zkoumán jak z pohledu mikroekonomického (z pohledu podniků), tak z pohledu makroekonomického (z pohledu společnosti jednotlivých států). Yaseen et al. (2016) ve své práci zkoumají vliv sub-oblastí intelektuálního kapitálu na proces získání konkurenční výhody, konkrétně v podmínkách jordánských telekomunikačních podniků. Na základě empirického výzkumu potvrzují, že jak relační⁷, tak strukturální kapitál se podílejí na konkurenční výhodě, a sice 48,4 %. Suraj (2016) ve své práci zkoumá

⁷ Relační kapitál je definován jako hodnota vztahů, které si pracovníci vytvořili mezi sebou a svými externími partnery. Dle kategorizace na obrázku 1 je možné relační kapitál označit jako další součást lidského kapitálu.

roli intelektuálního kapitálu ve snaze vysvětlení rozdílu mezi celkovým růstem nigerijského telekomunikačního odvětví (16,3 %) a celkovým ekonomickým růstem (4,3 %) v průběhu posledních dvou desetiletích. Na základě získaných dat od 320 manažerů z 29 telekomunikačních podniků bylo zjištěno, že největší nedostatek v oblasti intelektuálního kapitálu je v procesu nedostatečného, mnohdy i neexistujícího organizačního know-how, jež má pozitivní vliv na výkonnost podniku. Hlavní výzvou by tedy mělo být v první řadě nastavení systému pro správné využívání znalostí, které by mělo být upřednostněno před dalším vytvářením nových znalostí. Závěrem své studie doporučuje, aby politici a manažeři podniků začali důsledně analyzovat ekonomický dopad intelektuálního kapitálu v daném odvětví, a to za účelem zvýšení podnikové výkonnosti, prostřednictvím kterého dojde k urychlení hospodářského rozvoje. Grimaldi et al. (2016) se ve své práci zabývají problematikou intelektuálního kapitálu z pohledu malých rodinných podniků. Konkrétně se ve své práci zaměřili na zjištění, jak manažeři a zaměstnanci, jež jsou v daném podniku zaměstnáni delší dobu, vymezují oblast intelektuální kapitálu. Závěrem své práce popisují, že přínos intelektuálního kapitálu spatřují především v definování vnitřních procesů dále pak ve znalostech a schopnostech zaměstnanců (lidských zdrojů). Dalším závěrem bylo zjištění vnitřního nesouhlasu v jednotlivých podnicích a to v procesu případných investic do intelektuálního kapitálu, zejména pak v podmínkách rodinných podniků, které svou činnost vykonávají v odvětvích vysoce turbulentních. Alhassan a Asare (2016) se ve své práci zabývají vlivem intelektuálního kapitálu na produktivitu bank v Ghaně v období 2003 – 2011. Na základě výpočtu Value Added Intellectual Coefficient (VAIC) bylo zjištěno, že růst produktivity je do značné míry spojen s technologickými změnami. Autoři dále uvádějí, že růst VAIC je podmíněn zejména efektivitou v oblasti lidského kapitálu. V dané oblasti je pro růst produktivity bank rozhodující také jejich velikost a koncentrace průmyslu. Murray et al. (2016) se ve své práci zabývají problematikou hodnoty intelektuálního kapitálu z hlediska tzv. přístupu „Internet of Things“ (IoT), který definují jako spojení lidí, procesů, dat a věcí. Hlavním cílem jejich práce bylo prozkoumat dopad IoT na hodnotu podniku a to s hlubším zaměřením na oblast intelektuálního kapitálu. V závěru jejich práce potvrzují vysokou závislost vztahu inovace IoT a intelektuálním kapitálu, zejména u tzv. kognitivních podniků⁸. Závěry potvrzují skutečnost, že implementace projektů spočívající ve využívání přístupu IoT zvyšuje

⁸ Kognitivní podnik není v českém jazyce ustáleným pojmem. Pojem „cognitive company“ tak, jak s ním pracují autoři Murray et al. (2016) je možné chápat jako podnik zabývající se zpracováním informací, podnik zabývající se procesním řízením.

hodnotu intelektuálního kapitálu v průběhu let. Singh a Rao (2016) ve své práci zkoumají vliv intelektuálního kapitálu, respektive jeho sub-oblastí (lidský, sociální a organizační) na tzv. dynamických schopnostech (učení se, integrace, rekonfigurace a řízení aliance). Ve výsledcích své práce popisují silnou závislost intelektuálního kapitálu na dynamických schopnostech, konkrétně v podmínkách bankovního sektoru. Z hlediska konkrétních závěrů se jedná o prokázání závislosti lidského a sociálního kapitálu na schopnost učení se, integrace, rekonfigurace a řízení aliance. Autoři také popisují prokázání nečekaného negativního vlivu organizačního kapitálu na schopnost rekonfigurace a řízení aliance.

V posledních letech je možné pozorovat také nárůst prací zabývajících se problematikou intelektuálního kapitálu v podmínkách malých a středních podniků, např. Marzo a Scarpino (2016), Verbano a Crema (2016), Cleary a Quinn (2016) či Holienka et al. (2016).

V současné době lze bezesporu pozorovat také rostoucí nárůst prací zabývajících se problematikou intelektuálního kapitálu z pohledu určení faktorů rozvoje v oblasti rozvojových zemí, např. Klomp a de Haan (2015), Cook a Jones (2015) či Siah s Lee (2015). V návaznosti na zmínku o výzkumu v oblasti rozvojových zemí je nutné zmínit fenomén, jež je typický právě pro rozvojové státy. Jedná se o tzv. střet zájmů v přístupu k rozvojovým státům. Konkrétně z pohledu jednak ekonomicky rozvinutých států, které na rozvojové státy nahlížejí jako na potencionální odbytiště jejich produkce. Druhý přístup je z pohledu světových organizací zabývajících se problematikou pomoci rozvojovým státům, zejména těm nejhudším, a to konkrétně ve vztahu k zajištění základních životních potřeb (Greco et al., 2016, Wiseman et al., 2016, Yamakawa et al., 2012, Harvey et al., 2002).

Na základě výše demonstrováných prací autorů, kteří se zabývají problematikou intelektuálního kapitálu, je zřejmé, že oblast intelektuálního kapitálu je zkoumána v celé řadě souvislostí bez omezení se na určité odvětví národního hospodářství. Dále je pak také zřejmý trend přístupu ke zkoumání oblasti intelektuálního kapitálu, kdy je zkoumána jak z perspektivy vnitropodnikové (mikroekonomický pohled), tak z perspektivy celospolečenské (makroekonomický pohled).

3 Přístup k intelektuálnímu kapitálu v oblasti poštovních služeb

Problematika intelektuálního kapitálu v oblasti poštovních služeb není (až na některé výjimky) ve středu zájmu vědeckých prací publikovaných v předních světových periodících. Tento stav je možné ospravedlnit zejména s přihlédnutím ke skutečnosti, že poštovní trh je stále vnímán jako prostředí relativně statické, respektive prostředí, které v porovnání s jinými odvětvími národního hospodářství není tak turbulentní. Z toho důvodu nejsou jednotlivé procesy, jež bývají v podmínkách národních poštovních operátorů (NPO)⁹ analyzovány, konfrontovány s trendy v oblasti intelektuálního kapitálu – minimálně v podmínkách evropského poštovního trhu.

V rámci hodnocení rozvoje evropského poštovního trhu z pohledu lidského kapitálu lze vyzdvihnout činnost Evropské komise, konkrétně Generálního ředitelství pro vnitřní trh a služby, které vyvíjí aktivní činnost ve snaze analyzovat poštovní trh, zejména pak ve vztahu k uvědomění si jeho zásadního významu k zajištění rozvoje dalších oblastí národního hospodářství jednotlivých členských států. Převážná většina studií určených pro Generální ředitelství pro vnitřní trh a služby je zpracována poradenskou společností Wik-Consult (Wissenschaftliches Institut für Infrastruktur und Kommunikationsdienste).

Druhým subjektem, který se zabývá analýzou současné situace v oblasti rozvoje lidských zdrojů, zejména tedy prostřednictvím analýzy vývoje trhu práce v daném odvětví, je Světová poštovní unie (SPU). SPU každoročně zasílá jednotlivým členským státům, které sdružuje (192 států), dotazník, a to právě ve snaze analyzovat situaci v rámci vývoje poštovního trhu. Jednou z oblastí, která je předmětem daného výzkumu, je i oblast částečně spadající do oblasti lidského kapitálu – trh pracovních míst, respektive analýza informací o aktuálních trendech v oblasti zaměstnanosti v daném sektoru (viz tabulka 1).

⁹ Subjekty, které jsou z titulu své funkce povinny zajistit poskytování univerzální poštovní služby ve veřejném zájmu (v oblasti poštovních služeb se jedná o tzv. základní služby).

Tabulka 1 Celkový počet zaměstnanců jednotlivých NPO v členských státech EU

Členský stát EU	Celkový počet zaměstnanců		
	2012	2013	2014
Itálie	144 122	143 422	141 459
Francie	226 681	221 787	216 027
Belgie	N ¹⁰	N	N
Lucembursko	1 402	1 376	1 415
Německo	N	N	N
Nizozemí	59 769	59 280	N
Dánsko	16 338	14 789	14 014
Irsko	9 233	8 963	8 806
Velká Británie	149 940	148 441	142 894
Řecko	8 848	7 693	6 848
Portugalsko	11 391	12 383	12 120
Španělsko	57 126	N	N
Finsko	27 816	25 877	23 756
Rakousko	20 774	19 816	16 664
Švédsko	21 491	20 664	21 446
Česká republika	33 429	32 850	31 766
Estonsko	2 443	2 496	2 328
Kypr	N	1 749	1 682
Malta	618	633	633
Litva	4 215	4 095	4 171
Lotyšsko	6 257	6 055	5 911
Maďarsko	33 619	31 989	30 740
Polsko	91 373	86 629	81 985
Slovensko	14 297	14 282	14 264
Slovinsko	6 389	6 095	5 968
Bulharsko	11 348	11 126	10 794
Rumunsko	32 887	27 451	26 784
Chorvatsko	10 543	9 664	9 335

Zdroj: (Světová poštovní unie 2015)¹¹

¹⁰ N – údaj není dostupný.

Z údajů uvedených v tabulce 1 je patrný trend postupného snižování celkového počtu zaměstnanců v sektoru poštovních služeb. Tento trend je tedy možné označit za stěžejní a to z pohledu etablování oblasti, v rámci které je možné aplikovat dosavadní závěry v oblasti výzkumu lidského kapitálu, právě za účelem zvyšování efektivity řízení lidského kapitálu.¹²

3.1 Vybrané vědecké práce zabývající se výzkumem intelektuálního kapitálu v oblasti poštovních služeb

V podstatě jedinou ucelenou studií zabývající se problematikou lidského kapitálu v oblasti poštovních služeb, respektive v podmínkách poskytovatele poštovních služeb, která byla zpracována na základě primárního výzkumu, je práce Choi a Kwon (2015). V této práci autoři zkoumali vliv jednotlivých nástrojů v oblasti řízení lidských zdrojů na spokojenost zaměstnanců v souvislosti s výkonem jejich práce. Autoři následně dospěli k závěru, že dostatek času a příležitostí ke vzdělávání a dostatečná garantovaná kvalita interního vzdělávacího programu má značný vliv na spokojenost zaměstnanců. Tyto závěry byly podloženy výzkumem mezi 524 zaměstnanci Korea Post Business.

Gottwald et al. (2016) se ve své práci zabývali prokázáním vlivu rozvoje lidského kapitálu na rozvoj „e-postal services“¹³ v rozvojových zemích. Konkrétně pak na hledání bližších souvislostí při určování eventuálních diferencí mezi jednotlivými kategoriemi rozvojových států¹⁴ v daném kontextu. Na základě provedeného výzkumu, který byl podložen výstupy statistického testování, bylo možné potvrdit předpoklad, že z hlediska klasifikace rozvojových států není možné

¹¹ Jednotlivé státy jsou seřazeny dle data přístupu do Evropské unie (EU). Velká Británie je ponechána v seznamu a to z důvodu, že v letech 2012, 2013 a 2014 byla členem EU.

¹² Trend postupného snižování celkového počtu zaměstnanců zcela jistě nepodporuje předpoklad toho, že poštovní trh je oblastí statickou. Z toho důvodu je možné vnímat případnou relevanci výzkumu intelektuální kapitálu (jeho sub-oblastí) v oblasti poštovních služeb.

¹³ E-postal services jsou služby, které jsou nabízeny daným národním poštovním operátorem v konkrétní zemi. E-postal services je tvořen čtyřmi oblastmi, a sice e-post, e-finance, e-commerce a e-government.

¹⁴ World Bank členění státy do čtyř kategorií přičemž první dvě skupiny států se z hlediska daného členění považují za rozvojové. World Bank členění státy na základě ukazatele hrubého národního důchodu na osobu (\$): nízký důchod (\$1,045 nebo méně), nižší střední důchod (\$1,046 až \$4,125), vyšší střední důchod (\$4,126 až \$12,735), vysoký důchod (\$12,736 a více).

brát v potaz ukazatel hrubého národního důchodu na osobu, na základě kterého jsou rozvojové státy rozděleny do dvou základních skupin. Autoři výsledky své práce potvrdili status, že pro zajištění stability a následného nastartování procesu rozvoje určité oblasti národního hospodářství v rozvojových zemích, je nutné vhodně kategorizovat určitou skupinu rozvojových států a to vždy v daném kontextu. V oblasti „e-postal services“ se potvrdil předpoklad, že členění rozvojových zemí dle World Bank neodpovídá aktuálnímu stavu rozvoje oblasti „e-postal services“ v kontextu rozvoje lidského kapitálu. O nutnosti vhodné kategorizace rozvojových zemí na základě ukazatelů, jež jsou odrazem aktuálních celospolečenských fenoménů je pojednáno také v pracích Klomp a de Haan (2015), Cook a Jones (2015), Siah a Lee (2015) či Boccanfuso et al. (2015).

Jak bylo avizováno v úvodu druhé kapitoly, v současné době nejsou v předních světových vědeckých databázích publikovány žádné další významnější práce zabývající se cíleně problematikou intelektuálního kapitálu v oblasti poštovních služeb.

Neexistence odborných vědeckých prací však zcela jistě neznamená, že se problematice intelektuálního kapitálu v oblasti poštovních služeb nevěnuje pozornost. V posledních několika letech je možné pozorovat rostoucí zájem ze strany národních poštovních operátorů ve snaze nastavení efektivního řízení lidského kapitálu. Za zmínku pak také stojí činnosti již zmiňovaného Generálního ředitelství pro vnitřní trh a služby, jež spadá pod gesci Evropské komise, dále pak také činnost Světové poštovní unie. Oba z výše zmiňovaných subjektů se však nezabývají cíleným výzkumem intelektuálního kapitálu, tato problematika je vždy v jejich pracích řešena okrajově, jako součást komplexní analýzy aktuálního stavu v oblasti poštovního trhu. V případě mimoevropského trhu je zcela jistě možné pozorovat trend nárůstu studií, které analyzují poštovní trh v kontextu lidského kapitálu ze strany vládní agentury United States Postal Service.

4 Závěr

Článek by v úvodu práce členěn do dvou základních kapitol. V první řadě se jednalo o obecné vymezení problematiky intelektuálního kapitálu a to společně s uvedením konkrétním vědeckých prací autorů, kteří se danou problematikou zabývají. Ve druhé řadě šlo zejména o popsání specifík výzkumu intelektuálního kapitálu v oblasti poštovních služeb.

Na základě obsahu článku je zřejmé, že oblast intelektuálního kapitálu je v současné době velmi diskutované téma (v obecné rovině) – bez ohledu na odvětví

národního hospodářství, na druhou stranu však v oblasti poštovních služeb stále neexistuje mnoho studií, které by se primárně danou problematikou zabývaly. Jak je také v článku zmíněno – neexistence vědeckých prací zcela jistě neznamená, že oblast intelektuálního kapitálu není předmětem zájmu manažerů a představitelů jednotlivých subjektů vykonávajících svou činnost v oblasti poštovních služeb. V současné době lze pozorovat zájem těchto subjektů právě ve vztahu ke snaze o efektivní nastavení řízení lidského kapitálu (systém odměňování zaměstnanců, systém hodnocení zaměstnanců atd.) případně zákaznického kapitálu (analýza potřeb zákazníka, zvyšování kvality zákaznického servisu atd.) jako sub-oblastí intelektuálního kapitálu.

V úvodu článku bylo zmíněno, že oblast intelektuálního kapitálu je z hlediska přístupu k jeho zkoumání relativně nejednotná. Tento stav je důsledkem toho, že vývoj intelektuálního kapitálu byl determinován zejména jeho praktickým využitím, tzn., že nebyl primárně zkoumán ve vztahu k např. k ukazatelům ekonomické stability či v konfrontaci s jinými oblastmi, které jsou odrazem současného tržního prostředí.

Na základě výše popsaných skutečností je tedy zřejmé, že je stále ponechán velký prostor pro vědeckou práci v oblasti výzkum intelektuálního kapitálu (jeho sub-oblastí) v poštovních službách a to jak z pohledu mikroekonomického, tak z pohledu makroekonomického.

Literatura

ALHASSAN, Abdul Latif a Nicholas ASARE. Intellectual capital and bank productivity in emerging markets: evidence from Ghana. *Management Decision*. 2016, roč. 54, č. 3, s. 589-609. ISSN 0025-1747.

BARRO, Robert J. Human capital and growth. *American Economic Review*. 2001, roč. 91, č. 2, s. 12-17. ISSN 0002-8282.

BOCCANFUSO, Dorothee, Alexandre LAROCHE a Mircea TRANDAFIR. Quality of Higher Education and the Labor Market in Developing Countries: Evidence from an Education Reform in Senegal. *World Development*. 2015, roč. 74, s. 412-424. ISSN 0305-750X.

BROŽOVA, Dagmar. Work-life Balance and the Women Statistical Discrimination on the Labour Market. *Ekonomicky Casopis*. 2009, roč. 57, č. 1, s. 57-76. ISSN 0013-3035.

CHOI, Youngjun a Ki-Hwan KWON. Effects of characteristics of Human Resource Development on Employee Job satisfaction and Happiness : Some evidence from Korean Post Business. *Korean Corporation Management Review*. 2015, roč. 22, č. 5, s. 327-349. ISSN 1229-957X.

CLEARY, Peter a Martin QUINN. Intellectual capital and business performance An exploratory study of the impact of cloud-based accounting and finance infrastructure. *Journal of Intellectual Capital*. 2016, roč. 17, č. 2, s. 255-278. ISSN 1469-1930.

COLEMAN, James S. Social Capital in the Creation of Human-Capital. *American Journal of Sociology*. 1988, roč. 94, s. S95-S120. ISSN 0002-9602.

COOK, Nathaniel P. S. a Jason Cannon JONES. The African Growth and Opportunity Act (AGOA) and export diversification. *Journal of International Trade & Economic Development*. 2015, roč. 24, č. 7, s. 947-967. ISSN 0963-8199.

CUNHA, Livia et al. The Relationship Between Intellectual Capital and Information Technology: Findings Based on a Systematic Review. *Proceedings of the 7th European Conference on Intellectual Capital (Ecic 2015)*. 2015, s. 53-62. ISSN 2049-0933.

DALFOVO, Oscar, Sidnei SCHMITT a Henrique RABOCH. Data Mining Application using the Rough Sets Theory to Generate Intellectual Capital. *Informacao & Sociedade-Estudos*. 2010, roč. 20, č. 1, s. 139-152. ISSN 0104-0146.

EDVINSSON, Leif a Michael S. MALONE. *Intellectual capital: Realizing your company's true value by finding its hidden brainpower*. New York: Harper Business, 1997.

GOGAN, Maria-Luminita. An Innovative Model for Evaluating National Intellectual Capital. *Proceedings of the 15th European Conference on Knowledge Management (Eckm 2014), Vols 1-3*. 2014, s. 1211-1218. ISSN 2048-8963.

GOTTWALD, Dalibor, Libor ŠVADLENKA a Hana PAVLISOVÁ. Human Capital and Growth of E-postal Services: A cross-country Analysis in Developing Countries. *Mechanics, Materials Science & Engineering Journal*. 2016, roč. 4, č. 2, s. ISSN 2412-5954.

GRECO, G., P. LORGELLY a I. YAMABHAI. Outcomes in Economic Evaluations of Public Health Interventions in Low- and Middle-Income Countries: Health, Capabilities and Subjective Wellbeing. *Health Economics (United Kingdom)*. 2016, roč. 25, s. 83-94.

GRIMALDI, Michele, Marco GRECO a Livio CRICELLI. Perceived benefits and costs of intellectual capital in small family firms. *Journal of Intellectual Capital*. 2016, roč. 17, č. 2, s. 351-372. ISSN 1469-1930.

HARVEY, Michael, Matt MYERS a Milorad M. NOVICEVIC. The role of MNCs in balancing the human capital 'books' between African and developed countries. *International Journal of Human Resource Management*. 2002, roč. 13, č. 7, s. 1060-1076.

HOLIENKA, Marian, Anna PILKOVA a Miroslava KUBISOVA. The Influence of Intellectual Capital Performance on Value Creation in Slovak SMEs. *Essence and Measurement of Organizational Efficiency*. 2016, s. 65-77. ISSN 2198-7246.

KLOMP, Jeroen a Jakob DE HAAN. Bank Regulation, the Quality of Institutions, and Banking Risk in Emerging and Developing Countries: An Empirical Analysis. *Emerging Markets Finance and Trade*. 2015, roč. 50, č. 6, s. 19-40. ISSN 1540-496X.

KOSZEREK, Douglas et al. *Economic papers*. Brusel: European Commission: Directorate-General for Economic and Financial Affairs, 2007.

LUIZ, Antonio Joia a Rodrigo MALHEIROS. Strategic alliances and the intellectual capital of firms. *Jnl of Intellectual Capital*. 2009, roč. 10, č. 4, s. 539-558. ISSN 1469-1930.

MARTIN, Ron a Peter SUNLEY. Slow Convergence? The New Endogenous Growth Theory and Regional Development*. *Economic Geography*. 1998, roč. 74, č. 3, s. 201-227. ISSN 1944-8287.

MARTINS, Maria Manuela a Ilidio Tomas LOPES. Intellectual Capital and Profitability: A Firm Value Approach in the European Companies. *Proceedings of the 16th European Conference on Knowledge Management (Eckm 2015)*. 2015, s. 496-503. ISSN 2048-8963.

MARZO, Giuseppe a Elena SCARPIČ. Exploring intellectual capital management in SMEs: an in-depth Italian case study. *Journal of Intellectual Capital*. 2016, roč. 17, č. 1, s. 27-51. ISSN 1469-1930.

MAZOUCH, Petr a Jakub FISCHER. *Lidský kapitál: Měření, souvislosti, prognózy*. Praha: C. H. Beck, 2011.

MEADOWS, Donella H. et al. *The Limits to Growth*. New York: Universe Books, 1972.

MURRAY, Alan et al. Evaluating the innovation of the Internet of Things Empirical evidence from the intellectual capital assessment. *Business Process Management Journal*. 2016, roč. 22, č. 2, s. 341-356. ISSN 1463-7154.

SCHULTZ, Theodore W. Investment in Human Capital. *The American Economic Review*. 1961, roč. 51, č. 1, s. 1-17. ISSN 00028282.

SECUNDO, Giustina et al. Intellectual Capital Management in European Universities in times of changes: an IC Maturity Model. *Ifkad 2014: 9th International Forum on Knowledge Asset Dynamics: Knowledge and Management Models for Sustainable Growth*. 2014, s. 1095-1113. ISSN 978-88-96687-04-8.

SIAH, Audrey K. L. a Grace H. Y. LEE. Female labour force participation, infant mortality and fertility in Malaysia. *Journal of the Asia Pacific Economy*. 2015, roč. 20, č. 4, s. 613-629. ISSN 1354-7860.

SINGH, Bindu a M. K. RAO. Effect of intellectual capital on dynamic capabilities. *Journal of Organizational Change Management*. 2016, roč. 29, č. 2, s. 129-149. ISSN 0953-4814.

SOLOW, Robert M. A Contribution to the Theory of Economic Growth. *The Quarterly Journal of Economics*. 1956, roč. 70, č. 1, s. 65-94. ISSN 00335533.

STEWART, Thomas A. *Intellectual capital: The new wealth of organization*. Crown Business, 1998.

STEWART, Thomas A. Brainpower: How Intellectual Capital Becoming America's Most Valuable Asset. *Fortune*. 1991, roč. 3, č. 1.

SUDARSANAM, Sudi, Ghulam SORWAR a Bernard MARR. Real options and the impact of intellectual capital on corporate valuenull. *Jnl of Intellectual Capital*. 2006, roč. 7, č. 3, s. 291-308. ISSN 1469-1930.

SULLIVAN, Patrick H. a Patrick H. SULLIVAN. Valuing intangibles companies – An intellectual capital approach. *Jnl of Intellectual Capital*. 2000, roč. 1, č. 4, s. 328-340. ISSN 1469-1930.

SURAJ, Olunifesi Adekunle. Managing Telecommunications for Development: An Analysis of Intellectual Capital in Nigerian Telecommunication Industry. *Journal of Information & Knowledge Management*. 2016, roč. 15, č. 1, s. 1650010. ISSN 0219-6492.

SVĚTOVÁ POŠTOVNÍ UNIE. *Global or regional estimates*, 2015 Dostupné z: http://pls.upu.int/pls/ap/spp_report.main?p_language=AN&p_choice=BROWSE.

VERBANO, Chiara a Maria CREMA. Linking technology innovation strategy, intellectual capital and technology innovation performance in manufacturing SMEs. *Technology Analysis & Strategic Management*. 2016, roč. 28, č. 5, s. 524-540. ISSN 0953-7325.

VERBIC, Miroslav et al. R&D and Economic Growth in Slovenia: A Dynamic General Equilibrium Approach with Endogenous Growth. *Panoeconomicus*. 2011, roč. 58, č. 1, s. 67-89. ISSN 1452-595X.

VERBIC, Miroslav, Boris MAJCEV a Mitja COK. Education and Economic Growth in Slovenia: A Dynamic General Equilibrium Approach with Endogenous Growth. *Ekonomicky Casopis*. 2014, roč. 62, č. 1, s. 19-45. ISSN 0013-3035.

WISEMAN, Virginia. et al. Using Economic Evidence to Set Healthcare Priorities in Low-Income and Lower-Middle-Income Countries: A Systematic Review of Methodological Frameworks. *Health Economics (United Kingdom)*. 2016, roč. 25, s. 140-161.

YAMAKAWA, Peter, Gloria CADILLO a Rubén TORNERO. Critical factors for the expansion of broadband in developing countries: The case of Peru. *Telecommunications Policy*. 2012, roč. 36, č. 7, s. 560-570. ISSN 0308-5961.

YASEEN, Saad G., Dima DAJANI a Yasmeeen HASAN. The impact of intellectual capital on the competitive advantage: Applied study in Jordanian telecommunication companies. *Computers in Human Behavior*. 2016, roč. 62, s. 168-175. ISSN 0747-5632.

ZÉGHAL, Daniel a Anis MAALOUL. Analysing value added as an indicator of intellectual capital and its consequences on company performance. *Jnl of Intellectual Capital*. 2010, roč. 11, č. 1, s. 39-60. ISSN 1469-1930.

Summary: The paper deals with intellectual capital in terms of recent scientific papers that have been published in international scientific databases. Paper has two major parts, the first part deals with general definition of intellectual capital, the second part deals with intellectual capital with a deeper focus on the postal services sector. The main contribution of paper is a demonstration of current trends in access to intellectual capital on basis of the literature review.